

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Nc/7/2016
Identifikačné číslo spisu:	7215211854
Dátum vydania rozhodnutia:	21.07.2016
Meno a priezvisko:	JUDr. Edita Bakošová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2016:7215211854.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa JUDr. T., bývajúceho v V., zastúpeného advokátskou kanceláriou KRÁL PARTNERS s.r.o., so sídlom v Košiciach, Kukučínova 7, proti odporkyni N., bývajúcej v V., zastúpenej JUDr. Jurajom Kulom, advokátom so sídlom v Košiciach, Mäsiarska 30, o rozvod manželstva, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 27 P 161/2015, o vylúčení sudcov Krajského súdu v Košiciach z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 8 CoP 136/2016, takto

rozhodol:

1. Sudcovia Krajského súdu v Košiciach JUDr. H., JUDr. Y., JUDr. N., JUDr. K., JUDr. S., JUDr. E., JUDr. X., JUDr. H., JUDr. N., JUDr. R., JUDr. Y., JUDr. N., JUDr. X., JUDr. E., Mgr. Y., JUDr. A., JUDr. U., PhD., JUDr. E., JUDr. R., JUDr. R., JUDr. I., JUDr. X., JUDr. R., JUDr. E., JUDr. A., JUDr. Y., JUDr. Y., JUDr. Y., JUDr. V., JUDr. M., JUDr. U., JUDr. R., JUDr. R., JUDr. L., JUDr. A., JUDr. U., JUDr. U., JUDr. Y., JUDr. H., JUDr. E., JUDr. T., JUDr. Y., JUDr. H., JUDr. C., JUDr. M., JUDr. R., JUDr. E., JUDr. Y., JUDr. R., JUDr. A., Mgr. E., JUDr. E., JUDr. S., JUDr. T., JUDr. N., JUDr. R., JUDr. R., JUDr. J., JUDr. M. a JUDr. L. s ú v y l ú č e n í z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 8 CoP 136/2016 (Okresného súdu Košice II sp. zn. 27 P 161/2015).

2. Prejednávanie a rozhodovanie tejto veci (veci vedenej na Okresnom súde Košice II sp. zn. 27 P 161/2015) sa p r í k a z u j e až do jej právoplatného skončenia Krajskému súdu v Trnave.

Odôvodnenie

1. JUDr. H., ako predsedníčka senátu určená na prejednanie a rozhodnutie veci v odvolacom konaní vedeného pod sp. zn. 8 CoP 136/2016 na Krajskom súde v Košiciach, predložila Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky vec na rozhodnutie o námietke zaujatosti, ktorú voči sudcom Krajského súdu v Košiciach a Krajského súdu v Prešove vzniesla odporkyňa a to spolu s písomnými vyjadreniami sudcov k tejto námietke.

2. Odporkyňa námietku odôvodnila poukazom na ustanovenie § 14 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (účinného do 30. júna 2016) a nedostatkom nestrannosti namietaných sudcov. Uviedla, že

navrhovateľ je sudcom občianskoprávneho senátu Krajského súdu v Košiciach a je v blízkom priateľskom vzťahu so sudcami tohto súdu, ktorí budú rozhodovať o odvolaní podanom v prejednávanej veci. Zároveň vzniesla námietku zaujatosti i voči sudcom Krajského súdu v Prešove, nakoľko navrhovateľ pôsobil ako sudca na Okresnom súde v Humennom a má priateľský vzťah i k sudcom Krajského súdu v Prešove.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Košiciach (§ 39 ods. 3 C.s.p.) posudzoval opodstatnenosť predložených oznámení sudcov tohto odvolacieho súdu (§ 50 ods. 1, 2, 3 C.s.p.) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu. Vychádzal pritom z ustanovenia § 49 ods. 1 C.s.p., v zmysle ktorého sudca je vylúčený z prejednávania a rozhodovania sporu, ak so zreteľom na jeho pomer k sporu, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať odôvodnené pochybnosti o jeho nezaujatosti. Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednaní sporu, k nezaujatému prístupu k stranám alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Cieľu sledovanému uvedeným ustanovením zodpovedá aj právna úprava skutočnosti, ktorá je z hľadiska vylúčenia sudcu považovaná za právne relevantnú. Je ňou existencia určitého právne významného vzťahu sudcu a to:

- a/ k sporu, v rámci ktorého vzťahu by mal sudca svoj konkrétny záujem na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o spore, alebo
- b/ k stranám alebo osobám zúčastneným na konaní, ktorý vzťah by bol založený na príbuzenskom alebo rýdzo osobnom (pozitívnom alebo negatívnom) pomere k nim, alebo
- c/ k zástupcom strán, ktorý vzťah by bol založený na pomere vykazujúcim znaky vzťahu uvedeného pod b/.

4. Citované zákonné ustanovenie predpokladá taký vzťah vlastného záujmu sudcu na prejednávanom spore alebo taký jeho osobný vzťah k stranám, prípadne k ich zástupcom, ktorý by pri všetkej možnej snahe o správnosť rozhodnutia ovplyvnil jeho objektívny pohľad na spor a v konečnom dôsledku by mohol viesť k vydaniu nezákonného rozhodnutia.

5. Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je garancia toho, aby spor rozhodoval nezávislý sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) súčasne na druhej strane zahŕňa aj právo na to, aby právna vec účastníka konania nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade teda platí, že v určitom spore musí rozhodovať nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania, ktorý zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho prejednávania a rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu spočíva v zmaření hroziaceho rizika, že by v spore mohol konať a rozhodovať zaujatý - nie nestranný - sudca.

6. Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu. Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnom spore bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každý spor prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči stranám postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadržal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutia v spore. Nestranný súd poskytuje všetkým stranám sporu rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania sporu buď na návrh strany (§ 52 C.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 50 C.s.p.). Obsahom práva na prejednanie sporu pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému

návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania sporu pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie sporu nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu prejsť každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia sporu pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

7. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (por. napr. Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k stranám sporu, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti, až kým nie je preukázaný opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESLP dôkaz o skutočnej zaujatosti (por. napr. Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti [por. tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná („Justice must not only be done, it must also be seen to be done“)]. Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (por. Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanému sporu a k stranám sporu, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava strany sporu je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (por. Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

8. Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľne skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (por. tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietať zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce; určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

9. Z uvedenej judikatúry ESLP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodiť, že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďovať prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne neexistujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k sporu disponuje.

10. Pri posudzovaní dôvodnosti oznámenia označených sudcov Krajského súdu v Košiciach o skutočnostiach vylučujúcich sudcu z prejednávania a rozhodovania danej veci vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie nestrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k stranám, k ich zástupcom alebo osobám zúčastneným na konaní možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (por. ustanovenie § 49 ods. 1 C.s.p.).

11. V prejednávanvej veci sudcovia Krajského súdu v Košiciach uviedli, že sa cítia byť zaujatí pre ich

vzťah k navrhovateľovi, ktorého poznajú a sú s ním v priateľskom vzťahu.

12. Pre vylúčenie sudcu, resp. sudcov z prejednávania a rozhodovania danej veci, ako už Najvyšší súd Slovenskej republiky neraz zdôraznil (pozri napr. uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2009 sp. zn. 3 Nc 11/2009, z 29. apríla 2010 sp. zn. 1 Nc 8/2010, z 25. marca 2011 sp. zn. 1 Nc 18/2011, z 15. apríla 2011 sp. zn. 1 Nc 26/2011, zo 14. júla 2011 sp. zn. 1 Nc 39/2011) samotnú skutočnosť, že sudca má prejednať a rozhodnúť vec, stranou ktorého je iný sudca (ako je to aj v prejednávanej veci), nemožno považovať za dôvod, vylučujúci ho bez ďalšieho z prejednávania a rozhodovania veci. Najvyšší súd zdôraznil (a na tomto postoji naďalej zotrváva), že u takéhoto vzťahu chýba objektívny základ na konštatovanie zaujatosti, pretože vzájomné vzťahy medzi sudcami sú založené na profesionalite a kolegiálnosti. Ak by z takéhoto základu bol vyvodzovaný opačný záver, teda pochybnosti o tom, či takýto sudcovia budú schopní nezaujato a spravodlivo rozhodovať, znamenalo by takéto posudzovanie vlastne, že výlučne pracovný a kolegiálny vzťah medzi sudcami vo všeobecnosti prezumuje porušovanie sudcovských povinností a zásad sudcovskej etiky. Ak rámec týchto vzájomných vzťahov neprekročí hranicu profesionalnosti a kolegiálnosti, nemožno mať bez ďalšieho pochybnosti o ich nezaujatosti. Len ak ich vzájomný vzťah prekročí hranice vecnosti a nadobudne znaky blízkeho osobného (napríklad priateľského) vzťahu, stáva sa táto okolnosť dôvodom, ktorý vylučuje sudcu z prejednávania a rozhodovania veci v zmysle § 49 ods. 1 C.s.p.

13. Sudca JUDr. T. (navrhovateľ) je ako strana sporu pre tento svoj pomer k sporu bez ďalšieho vylúčený z jeho prejednávania a rozhodovania.

14. Sudcovia Krajského súdu v Košiciach, vymenovaní v prvom výroku tohto uznesenia uviedli, že navrhovateľ je nielen ich kolegom, osobne sa poznajú, ale zároveň sú aj priateľmi, všetci zhodne konštatovali, že sa cítia byť zaujatí. Takto deklarovaný vzťah svojou intenzitou (blízkeho, osobného vzťahu) už presahuje rámec bežnej kolegiality. Existencia priateľského vzťahu týchto sudcov k účastníkovi, teda vzťahu, ktorý je relevantný z hľadiska § 49 ods. 1 C.s.p., zakladá dôvod, pre ktorý možno mať dôvodné pochybnosti o ich nezaujatosti. Najvyšší súd Slovenskej republiky preto rozhodol, že títo sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania predmetného sporu.

15. Keďže za danej situácie nastal stav, že všetci sudcovia pôsobiaci na Krajskom súde v Košiciach sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania tejto veci (nemožno preto zostaviť senát), bolo potrebné vychádzať z ustanovenia § 39 ods. 1 C.s.p., podľa ktorého ak nemôže príslušný okresný súd alebo krajský súd o spore konať, pretože jeho sudcovia sú vylúčení, musí byť spor prikázaný inému súdu tej istej inštancie. So zreteľom na to Najvyšší súd Slovenskej republiky vec prikázal Krajskému súdu v Trnave.

16. O námietke zaujatosti, ktorú vzniesla odporkyňa voči sudcom Krajského súdu v Prešove, Najvyšší súd Slovenskej republiky nerozhodoval, nakoľko sudcovia Krajského súdu v Prešove nebudú rozhodovať o odvolaní podanom v predmetnej veci.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.